

Izdelki so čisti, brez napak in lepo izdelani

O čipkarski šoli Trata in klekljanju v Gorenji vasi

Izvleček

Prispevek osvetljuje še eno klekljarsko središče – Gorenjo vas in čipkarsko šolo Trata, ki jo spremljamo od njene ustanovitve v letu 1909 do njenega prenehanja ob koncu leta 1962. Predstavljene so čipkarske učiteljice, zanimivo je tudi poročilo šolskega nadzornika, ki je šolo obiskal leta 1949. Skozi zgodbo o čipkarski šoli je nanizana še vrsta zanimivih podatkov, ki nam govorijo, kako je bilo izdelovanje čipk vpeto v življenje lokalnega prebivalstva.

Povojni časi so bili ročnemu delu in domači obrti, tudi čipkarstvu, vse manj naklonjeni. Pomembno vlogo pri ohranjanju je imelo podjetje DOM Ljubljana, z odkupno postajo v središču Gorenje vasi. Danes za ohranjanje čipkarske dediščine skrbi Klekljarsko društvo Deteljica Gorenja vas.

Abstract

**The products are pure, without mistakes and beautifully made
About the Trata lace school and bobbin-work in Gorenja vas**

The contribution sheds light on another lacemaking centre – Gorenja vas and the Trata lace school, which is followed from its foundation in 1909 to its closure at the end of 1962. The lacemaking teachers are presented and the report of the school supervisor who visited the school in 1949 is also interesting. A range of interesting data is given through the story of the lace school, which testifies to how lacemaking was embedded in the life of the local population.

Postwar times were increasingly unfavourable for handwork and handicrafts, including lacemaking. The company DOM Ljubljana had an important role in preserving it, with a buying station in the middle of Gorenja vas. Today, the Gorenja vas Deteljica Bobbin Lace Society ensures the preservation of the lacemaking heritage.

Uvod

O čipkah in klekljanju na Loškem je bilo v Loških razgledih in samostojnih knjižnih izdajah že precej napisanega. Podrobneje je bilo predstavljeno klekljarstvo v Železnikih in klekljana čipka na Žirovskem. Tokratni prispevek osvetljuje še eno središče klekljarstva, Gorenjo vas in vlogo čipkarske šole Trata. Če bi šola še delovala, bi v lanskem letu (2009) praznovala stoletnico ustanovitve.

Izdelovanje klekljanih čipk v Poljanski dolini je bilo proti koncu 19. stoletja že močno razširjeno. To potrjuje dejstvo, da sta v njenem osrednjem delu, v Gorenji vasi, že zgodaj ustanovila trgovini s klekljanimi čipkami W. A. Paleček (1888) in Jakob J. Jezeršek (1906).¹ Število klekljaric v zgornjem delu Poljanske doline je bilo ocenjeno na okoli 2 000. Za Palčka, kot pravijo domačini Palečku, naj bi pred 1. svetovno vojno klekljalo od 600 do 700 žensk in otrok.²

Za kakovost je potrebno znanje – ustanovitev čipkarske šole Trata

Kakovost izdelanih čipk – špic, ki so se tedaj delale iz grobega lanenega sukanca - za vedno bolj zahtevno tržišče ni več zadoščala. Oblasti so se zavedale, da je za boljši zaslužek treba izboljšati njihovo kakovost, začeli so ustanavljati čipkarske šole.

Pobudnik ustanavljanja čipkarskih šol na Loškem naj bi bil Anton Primožič, trgovec s klekljanimi čipkami iz Žirov. Zanj je pred 1. svetovno vojno klekljalo tudi veliko klekljaric iz Gorenje vasi.³ Prva čipkarska šola na loškem ozemlju je bila ustanovljena v Žireh, leta 1906, sledila ji je v Železnikih leta 1907.⁴

Ustanovitev še ene nove čipkarske šole je bila dalj časa v zraku tudi v Občini Trata. Z vprašanjem sta se ukvarjala najvišji organ občine – župan in občinski odbor. Proti koncu poletja, ko se je bližalo novo šolsko leto, so 23. avgusta 1908, na 9. seji občinskega odbora, na Trati razpravljali o prošnji čipkarskega ravnateljstva na Dunaju. Sklenili so, da občina Trata še ne zaprosi za ustanovitev čipkarskega tečaja v občini. Mnenje so spremenili že na zadnji seji v letu 1908. Večina odbornikov (7 od 12) je glasovala za sklep: »... *Občina Trata zastopana po svojem občinskem odboru izjavi pravnoobvezno, da hoče ustanoviti v svoji občini čipkarski tečaj* ...«⁵ Prižgana je bila zelena luč in tako je leta 1909 svojo čipkarsko šolo dobila tudi Občina Trata.

V literaturi lahko večkrat preberemo, da je bila v istem letu ustanovljena tudi čipkarska šola na Sovodnju. Čudilo me je dejstvo, da domačini o šoli ne vedo

1 Šega, Trgovci s čipkami, str. 76.

2 Šega, Trgovci s čipkami, str. 77.

3 Primožič, Klekljana čipka, str. 50–51.

4 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 129.

5 ZAL-ŠKL, ŠKL 14, t. e. 2, a. e. 7, zapisniki občinskih sej, 1907–1933.

ničesar. Pregled letopisov, ki prinašajo podatke o višjih in obrtnih strokovnih šolah v Avstriji, je potrdil domnevo, da gre za Sovodnje ob Soči.⁶ Podobno zamenjavo povzroča tudi krajevno ime Trata, ki ga nepoznavalci zamenjujejo s Trato pri Škofji Loki.

Vse do razpada Avstro-Ogrske monarhije (1918) so bile šole podrejene Centralnemu čipkarskemu tečaju na Dunaju.⁷ Od tu je prišla tudi pobuda za ustanovitev šole, o kateri so razpravljali traški občinski odborniki, z županom na čelu. Šole so bile povezane s c. kr. Državnim zavodom za žensko domačo obrt na Dunaju, ki je poleg izobraževanja skrbel tudi za trgovino s čipkami. Sem so čipkarske šole pošiljale izdelke učenk in čipkaric, ki so se izučile na teh šolah.⁸

Prve učiteljice na čipkarski šoli Trata

Prva učiteljica na čipkarski šoli Trata je bila Frančiška Božič, podatki o njej so skopi. Vemo, da je prihajala iz Idrije. Znano je tudi, da je risala vzorce – muštre. Med ohranjenimi papirci v Mestnem muzeju Idrija jih je nekaj tudi z njenim podpisom, a žal brez datuma.⁹ Božičeva je šolo vodila verjetno do začetka 1. svetovne vojne,¹⁰ ki jo je – že po nekaj letih delovanja – ohromila. Kot kaže pa šola ni povsem zamrla, kot se je zgodilo z nekaterimi drugimi. V »stari kroniki« Gorenje vasi je bilo 11. februarja 1917 zabeleženo, da sta bili zaradi silnega mraza cel teden zaprti ljudska in čipkarska šola.¹¹

V novi državi – Kraljevini SHS – je novoustanovljeni Državni osrednji zavod za žensko domačo obrt že leta 1919 ponovno vzpostavil čipkarsko šolo na Trati (kot tudi v Horjulu, Polhovem Gradcu, Kamni Gorici, Železnikih in Žireh).¹² Prostore je imela v »mežniji« – mežnariji. Najemnino zanjo je krila občina iz svojega proračuna. Tako je v šolskem letu 1921/22 izplačala župnijski cerkvi na Trati znesek 800 kron, za kurjavo in »snaženje« 200 kron, za preskrbo drv pa je namenila dodatnih 500 kron. Občina je krila stroške tudi v naslednjem šolskem letu (1922/23): za preskrbo kurjave 800 kron in župnijski cerkvi na Trati za stanovanje 200 kron. Na 1. seji v novem letu, 14. februarja 1923, so tudi sklenili, »da se s koncem šolskega leta 1922/23 opusti vzdrževanje čipkarskega tečaja s strani občine.«¹³ Kakšna je bila med obema vojnama nadaljnja usoda prostorov, ne vemo.

6 Jahrbuch ...1910, str. 401 (podružnice in učno osebje Zavoda za žensko domačo obrt so razvrščeni po deželah. Čipkarsko šolo Sovodnje najdemo v sklopu Primorske (Küstenland).

7 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 128.

8 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 130.

9 Terpin, Po sledih, str. 34.

10 Jahrbuch ... 1910, str. 401; Jahrbuch ... 1911, str. 464.

11 Planina, Izvleček iz stare kronike, str. 289; Planina glede provenience kronike ne navaja podrobnejših podatkov.

12 Račič, Državni osrednji zavod, str. 236.

13 ZAL-ŠKL, ŠKL 14, t. e. 2, a. e. 7, zapisniki občinskih sej, 1907–1933.

Najverjetneje je Frančiško Božič leta 1920 nasledila Marija Reven, ki je od leta 1907 vodila čipkarsko šolo v Železnikih. Račič v svojem članku o slovenskem čipkarstvu piše, da je bila prva učiteljica tudi v Gorenji vasi, vendar je v šematiziranih za leti 1910 in 1911 kot učiteljica navedena Frančiška Božič, Revnova pa je v Gorenjo vas prišla v obdobju med obema vojnama.¹⁴

Marija Reven se kot čipkarska učiteljica in risarka papircev omenja od leta 1906.¹⁵ Na centralnem čipkarskem tečaju na Dunaju, kamor so na nadaljnje izobraževanje pošiljali najboljše učenke idrijske čipkarske šole, da so postale strokovne učiteljice klekljanja,¹⁶ je Revnova pridobila tudi odlično risarsko znanje. Bila je prva učiteljica na čipkarski šoli v Železnikih, kjer je učila še nekaj let po 1. svetovni vojni.¹⁷ Med obema vojnama je bila zaposlena kot strokovna učiteljica pri Državnem osrednjem zavodu za žensko domačo obrt v Ljubljani (DOZ). Leta 1920 jo je v Železnikih nasledila Marija Pivk-Kosem,¹⁸ Marija Reven pa je začela poučevati na čipkarski šoli Trata.

V Mestnem muzeju Idrija hranijo več papircev z njenim podpisom, eden je datiran z letnico 1904.¹⁹ Pri svojih vzorcih je kombinirala predvsem motive gob, kranclovk, potonk in pogačk, risala je tudi vzorce za stavljene čipke.²⁰ Po letu 1920 je nadaljevala z risanjem vzorcev za Državni osrednji zavod v Ljubljani. Njeno delo so zahtevni vzorci in čipke z motivom granatnega jabolka; čipka za zavese z granatnim jabolkom je bila objavljena v Ilustriranem Slovencu, leta 1929.²¹ Leta 1930 je bila njena čipka poslana na mednarodno razstavo »*Hišne industrije in umetne obrti*« v Kopenhagen na Dansko. Neznani poročevalec z razstave je v časniku Slovenec med razstavljenimi čipkami izpostavil ... »*posebno krasno delo 'slovenski pušelj', ki ga je napravila nadarjena čipkarica Marija Reven*« ...²² Da gre res za vrhunsko, oblikovno in tehnično brezhibno izdelano čipko, so se bralci Loških razgledov lahko že prepričali. Objavljena je bila dvakrat, kar ne preseneča, saj njena dovršenost prevzame vsakokratne raziskovalce čipkarske tematike.²³

Žal o njenem vodenju čipkarskih šol in o tem, kako je združevala poučevanje v Gorenji vasi z drugim delom na DOZ-u nisem našla podatkov. Domnevam, da je

14 Jahrbuch ... 1910, str. 401; Jahrbuch ... 1911, str. 464; Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 128, 132.

15 Elektronska pošta: Mirjam Gnezda, Mestni muzej Idrija (MMI), 11. junij 2009.

16 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 128.

17 http://www.os-zelezniki.si/cs_zgodovina.html, 1. junij 2009.

18 Bogataj, Klekljarstvo, str. 136.

19 Elektronska pošta: Mirjam Gnezda, MMI, 11. junij 2009.

20 Terpin, Po sledeh, str. 34–35.

21 *Ilustrirani Slovenec* 1929, 9. junij 1929, letnik 5, št. 23, str. 4, tu je napačno zapisan njen priimek Renova, pravilno je Revnova.

22 NN, Slovenske čipke na mednarodni razstavi v Kodanju, *Slovenec*, 19. februar 1930, štev. 41, str. 3.

23 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 134; Šega, Trgovci s čipkami, str. 79.

v Gorenji vasi učila do leta 1936. Račič jo leta 1938 navaja že kot upokojeno učiteljico.²⁴ Po vsej verjetnosti jo je zamenjala Marija Hrovat. Hrovatova je bila zadnja med učiteljicami DOZ-a, ki je začela s poučevanjem leta 1936. Verjetno je bila tudi ena zadnjih, ki je še obiskovala dunajsko šolo in imela naziv čipkarska učiteljica.²⁵ V Gorenji vasi jo najdemo še po koncu 2. svetovne vojne.

Trgovci s čipkami med obema vojnama

Med obema vojnama sta poleg že omenjenih W. A. Palečka in Jakoba J. Jezerška s čipkami trgovala še Janez Dolinar in Teodor Hartman, bivši orožnik, ki mu je uspel prodor na ameriški trg.²⁶ Bilo je še nekaj manjših odkupovalcev čipk.

Kar nekaj trgovcev je trgovino s klekljano čipko opustilo v začetku 30-ih let 20. stoletja. Elizabeta Štibler je trgovala s čipkami, šiviljskimi in krojaškimi potrebščinami, perilom in narejeno obleko. Obrt je izvrševala na Gorenji Dobravi 20, od 2. oktobra 1922 do 27. januarja 1930. Martin Tavčar, ki je trgovino s čipkami v Sestranski vasi 6 izvrševal od 10. avgusta 1926, je obrt opustil že čez slaba štiri leta, 20. marca 1930. Podobno je storil tudi Jakob Jezeršek, ki je svojo obrt izvrševal od začetka 20. stoletja (1906), »položil« – opustil pa jo je z novim letom 1931.²⁷ V Davčnem popisu obrtnikov za leto 1931 je bila vpisana le trgovina s čipkami Marije Frelih z Gorenje Dobreave 20.²⁸

Splošna gospodarska kriza je med drugim prizadela tudi klekljanje in trgovino s čipkami. Tudi v Krajevnem leksikonu Dravske banovine lahko preberemo, da je čipkarstvo nazadovalo.²⁹ Povpraševanja po čipkah ni bilo in najbolj pridna klekljari- ca naj bi leta 1939 zaslužila le 8 din na dan.³⁰ Tudi sicer je bilo delo čipkaric slabo plačano. Tiste, ki so bile povsem odvisne od klekljanja, so na stara leta prišle v breme občini in ubožna podpora jim je bila edino upanje.³¹

»Preja« pri Tišlarjevih, pred 2. svetovno vojno, Trata – Gorenja vas; tako se je znanje prenašalo iz roda v rod, od starejših na mlajše klekljarice. Ženska, ki stoji, previja sukanec s kleklja na kleklj. (v zasebni lasti)

24 Račič, Spominska knjiga, str. 237.

25 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 133.

26 Račič, Slovensko čipkarstvo, str. 135.

27 ZAL-ŠKL, ŠKL 14, t. e. 7, a. e. 108, Obrtni listi, 1927–1931.

28 ZAL-ŠKL, ŠKL 14, t. e. 7, a. e. 110, Davčni popis obrtnikov, 1931.

29 Krajevni leksikon, str. 584.

30 Mohorič, Občina Trata, str. 58.

31 Mohorič, Občina Trata, str. 48.

Novi časi dajo čipkariji nov zagon

Po koncu 2. svetovne vojne je petletni plan predvideval povečanje proizvodnje čipk in izobraževanje mladih klekljaric.³² Izdelovanje in prodaja klekljanih čipk naj bi pomembno prispevala k obnovi med vojno uničenega gospodarstva. Nova oblast je takoj začela s pripravami za nov začetek čipkarskega izobraževanja. Izdelovanje čipk je bilo med prebivalstvom, zlasti v zimskem času, še vedno zelo razširjeno.³³

Do leta 1946 je bil za izpopolnjevanje v čipkarski stroki sprva še pristojen DOZ, nato pa je izobraževanje potekalo prek Državne šole za žensko domačo obrt, ki se je v istem letu preimenovala v Šolo za umetno obrt v Ljubljani. Odkup in prodajo čipk je organiziral Dom Ljubljana.

Učence čipkarske šole Trata v letu 1948/49. Od leve proti desni: Mimi Klemenčič-Pustavrh, Iva Oblak-Kosmač, Francka Petrnelj-Klemenčič, Marica Miklavčič, Slavka Strel, Marica Demšar, Cirila Dolinar, na spodnji strani mogoče Silva Kos. Lepo so vidni naklekljani izdelki. Po vojni so bile v modi čipke okrogle oblike za čajne garniture. Na mizi so čipke izdelane v tehniki možganov, močeradovke in štručke oziroma »palki«. Fotografija je visela v trgovini, kjer je Neškova Jerca odkupovala čipke za DOM. (v zasebni lasti)

32 Bernik, *KLO Gorenja vas*, str. 43.

33 V marcu leta 1946 je v KLO Gorenja vas živelo 864 prebivalcev. S kmetijstvom se je ukvarjalo približno 46 % prebivalstva, kar 30 % prebivalstva se je pozimi ukvarjalo s klekljanjem čipk. Vir: ZAL-ŠKL, ŠKL 69, t. e. 8, Preskrba, 1946.

DOZ v Ljubljani je že septembra 1945 Krajevnomu odboru OF Gorenja vas poslal pobudo, da bi se na željo čipkaric ustanovila čipkarska šola. Zanimalo jih je število in starost deklet, ki bi se vpisale vanjo. Predvidevali so začetni tečaj in tečaj za starejše čipkarice.

V decembru so na Krajevnem ljudskem odboru (KLO) že prejeli obvestilo, da je Ministrstvo za prosveto odobrilo 5-mesečni čipkarski tečaj na Trati pri Poljanah. Vodili naj bi ga strokovna učiteljica Josipina Seljak in hospitantka Ivanka Naglič. Tečaj naj bi se začel takoj. DOZ je zanimalo, kako je urejeno vprašanje učnega prostora, kuriva, stanovanja za učiteljico in hospitantko ter hrano za obe. Tečaj naj bi bil brezplačen. Sukanec bi oskrbel DOZ proti povračilu nabavnih stroškov. Zadeva je bila nujna in jo je bilo treba takoj rešiti.

Čez dober teden je KLO odgovoril, »da održavanje tega tečaja za enkrat žal ne bo mogoče. Pri točnem pregledu edinega prostora, ki smo ga imeli v to svrho na razpolago, se je ustanovilo sledeče: manjkajo nam mize in klopi, manjkajo peči, okna se ne dajo zapreti, ker so prenešena iz drugih hiš, ter je pri vsakem, spodaj ali zgoraj, odprtina, tudi do 3 cm. Peč kakor tudi deske za mize in klopi, katere smo imeli pripravljene, smo morali odstopiti za vojsko. Prosimo torej, da se održavanje tega tečaja preloži na letni čas.«³⁴

Pristojni v Ljubljani pa so vztrajali in še naprej pritiskali na lokalne oblasti. Pooblaščenec Ministrstva za prosveto je ubral še druge strune in potrkal na politično zavest ter družbeno moralo lokalnih veljakov. »... Vaš dopis od 16. decembra 1945 sem vzel z obžalovanjem na znanje, ker smo imeli že vse pripravljeno, da bi se s tečajem lahko takoj začelo. Na razpolago Vam damo 2 učiteljici na naše stroške. Mogoče bi se pa dalo z dobro voljo in požrtvovalnostjo le doseči, da se po Novem letu začne s poukom. Potrudite se, da bo ljudstvo videlo Vašo vnemo in razliko med starimi občinami, ki niso imele dovolj smisla za povzdigo čipkarstva ravno pri vas, kjer je važen gospodarski činitelj in bi postal še važnejši, če bi bili izdelki še boljši. Danes mora biti to drugače, ker je posvečena skrb malemu človeku ...«³⁵

Razmere so se le uredile in leta 1946 je Državna čipkarska šola Trata začela z delom. Učiteljici, ki sta bili sprva namenjeni za Gorenjo vas, so poslali na drugi šoli, v Gorenji vasi pa se omenjata Marija Hrovat in Mara Kramar. Hrovatovo smo že omenili, saj naj bi v Gorenji vasi poučevala že pred začetkom vojne. Bila je ena zadnjih, ki je še imela »dunajsko šolo«. Marca

Močeradvke, kot so jih klekljale tudi učenke v Gorenji vasi. (v zasebni lasti)

34 ZAL-ŠKL, ŠKL 69, t. e. 4, Prosvetni odsek, 1945.

35 ZAL-ŠKL, ŠKL 69, t. e. 4, Industrija in rudarstvo, 1945.

1949 je bila že na idrijski čipkarski šoli.³⁶ Mara Kramar pa je bila absolventka polletnega tečaja za čipkarske učiteljice.³⁷ Obiskovala ga je v letu 1946. Doma je bila iz Železnikov in na željo Železnikarjev so jo iz Gorenje vasi premestili na čipkarsko šolo v domači kraj.³⁸

V Gorenji vasi je bila na mesto Hrovatove februarja 1949 nastavljena učiteljica Regina Vrhunc.³⁹ Tudi ona je svoje osnovno klekljarsko znanje izpopolnila leta 1946, na šestmesečnem celodnevem tečaju za čipkarske učiteljice, ki ga je organiziral DOZ.⁴⁰ S Kramarjevo sta nekaj časa poučevali skupaj in si delili tudi stanovanje. Reginca, kot jo danes poimenujejo njene bivše učenke, je na čipkarski šoli Trata učila vse do svoje upokojitve, konec leta 1962.

V letu 1962 je prošnjo za zaposlitev oddala sveža moč, strokovna učiteljica klekljanja, ki je bila ena zadnjih absolventk Šole za umetno obrt v Ljubljani, Marica Albreht, a je bila njena prošnja zavrnjena. Tedanje oblasti so politično karakteristiko postavljale nad strokovno odličnost. Zaposlitev je nato našla v podjetju Čipka Idrija in tja se je iz Žirov dnevno vozila s kolesom. Tako so leta 1963, po več kot petdesetletnem delovanju, ukinili čipkarsko šolo v Gorenji vasi.⁴¹

Tudi po 2. svetovni vojni je za zagotavljanje primerne prostora za šolo skrbela občina. Čipkarska šola ni imela stalnih prostorov in se je večkrat selila. Prve prostore je imela v »mežnji«, po osvoboditvi pa v »farovžu« in nato v nekdanjem Sokolskem domu, kasnejšem Partizanu. Gostovala je še pri Jernejc (stare hiše ni več), pri Demenčič (v sobi z visoko zeleno pečjo in veliko mizo, za katero so lahko sedele vse učenke), pri Platiš; v šestdesetih letih 20. stoletja je imela prostore v osnovni šoli.

Med drobnim inventarjem čipkarske šole (1947–1953) najdemo kolovrat, vzorce, prevleke za blazine, klekeljne, sukanec, večjo količino bucik, škarje, kvačke, jerbaške, kotenino, papir, klej (za »muštre limat« – za utrjevanje papirnatega

36 SŠM, mapa Državna čipkarska šola Idrija, Marija Troha: Podatki o šoli, 2. december 1957.

37 Zaradi pomanjkanja čipkarskih učiteljic je Zavod za žensko domačo obrt v Ljubljani organiziral tečaje in v klekljarska središča poslal naslednji razglas: »... Zavod za ženski domači obrt v Ljubljani, Lingarjeva 4, priredi po Novem letu tečaj za izobrazbo instruktoric v čipkarstvu. V ta tečaj se bodo sprejemale one tovarišice z dežele in iz krajev, kjer se goji čipkarstvo, ki so obiskovale čipkarsko šolo in so dobro izvežbane v klekljanju. Predložiti morajo potrdilo čipkarske šole, ki so jo obiskovale. Imeti morajo vsaj 4 razrede osnovne šole. Pri večji udeležbi bodo imele prednost one, ki bodo bolj spretno in imele več šolske izobrazbe. Za hrano in stanovanje mora skrbeti vsaka udeleženka sama. Prijavnici naj predlože izpričevalo, svojo karakteristiko in izjavo KO.« (krajevni odbor OF, op. p.). Vir: ZAL-ŠKL, ŠKL 69, t. e. 4, Prosvetni odsek, 1945. Učiteljice, ki so imele le »hitri tečaj« klekljanja, med starejšimi klekljaricami niso bile najbolj cenjene.

38 SŠM, mapa Čipkarska šola Železniki, Čipkarska šola v Železnikih, 16. marec 1949, str. 1.

39 ZAL-ŠKL, ŠKL 184, a. e. 1, Delovodnik.

40 Bogataj, Klekljarstvo, str. 136.

41 Klemenčič, Iz babičine skrinje, str. 10; ZAL-ŠKL, ŠKL 184, a. e. 1, Delovodnik.

Učni red štev. 33, vzorec za srčkovke. Iz spodnjih navodil razberemo, da se je klekljal s 14 pari klekljev in sukancem št. 25. (*v zasebni lasti*)

vzorca, ko je že napet na blazini), prejice, pak papir, žaganje za šolske blazine. V večjih količinah so dopolnjevali šolsko zalogo klekljev in bucik, ki jih je bilo po vojni, tako kot sukanec, težko dobiti. Zabeležena je nabava rdeče prejice. Učiteljica je spremljala novosti in uvajala klekljanje z barvno nitko.⁴²

Učenje klekljarskih tehnik je sprva še potekalo po avstrijskih »učnih redih« – učnih načrtih. Leta 1946 pa sta nov program sestavili Neža Pelhan in Antonija Thaler, učiteljici na Državni šoli za žensko domačo obrt. Šola je čipkarski šoli pošiljala učne načrte, vzorce in sukanec. Leta 1952 je v Ljubljani organizirala razstavo izdelkov čipkarskih šol, na kateri je sodelovala tudi Državna čipkarska šola Trata iz Gorenje vasi.

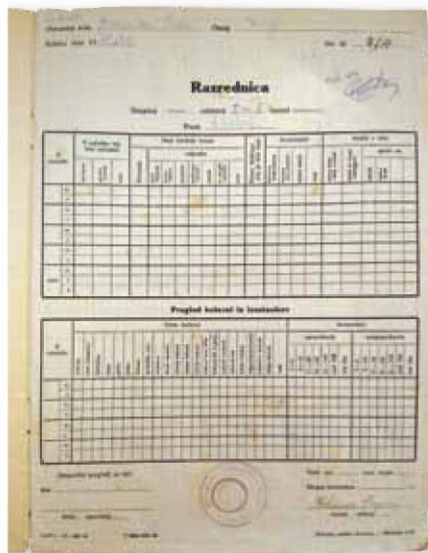
V šolskih letih od 1948/49 do 1958/59 je šolo obiskovalo od 27 do 40 učenec. Večina je bila deklic, nekatere so začele že s petimi leti, nekaj je bilo tudi dečkov. Učiteljica Vrhunčeva je imela kar nekaj težav z obiskom. Večina otrok je bila iz kmečkih družin in ti so, zaradi kmečkega dela, pogosto izostajali tudi od rednega šolskega pouka. V čipkarski šoli so dobili vzorce in sukanec. Ko je bila čipka gotova, so vzorec vrnili učiteljici, tudi svojih izdelkov niso smeli obdržati. Ob koncu šolskega leta so jim vzeli vse »špice« in jih oddali za prodajo. Izdelke učenek je odkupovala tudi Čipkarska zadruga. Včasih so zanje prejele skromno nagrado (kakšen kos blaga za obleko). Učiteljica Regina jih je za nagrado peljala na ekskurzijo v Železnike.

Čipkarska šola pod drobnogledom šolskega nadzornika

Sredi marca 1949 je čipkarsko šolo obiskal šolski nadzornik Drago Vončina. Napisal je podrobno poročilo.⁴³ Na Trati je nadzor opravil 17. marca, pouk je v

⁴² ZAL-ŠKL, ŠKL 184, a. e. 2, Kontrolnik kreditov, 1947–1954.

⁴³ Njegova poročila tudi iz drugih čipkarskih šol so zelo natančna (ČŠ Železniki, Žiri, Cerkno, Idrija). Vidi se, da je izdelovanje čipk poznal – morda je v mladosti celo klekljal, kar za moške v okolici njegovega rojstnega kraja ne bi bilo nič nenavadnega. Zanimive so njegove ocene

Prva stran razrednice Čipkarske šole Trata za šolsko leto 1948/49, s pečatom in podpisom učiteljice Regine Vrhunc. Zgoraj desno je podpis šolskega nadzornika Draga Vončine. (*hrani ZAL, Enota v Škofji Loki, foto: Mojca Ferle*)

tem času potekal vsak dan, in sicer v dveh skupinah. Dopoldne od 9. do 11. ure ga je obiskovalo 11 učenk iz 1. in 2. razreda osnovne šole. Redno je pouk obiskovalo le 8 učenk. Popoldne od 14. do 16. ure so hodile v šolo učenke 3. in 4. razreda. Vpisanih je bilo 19, redno jih je hodilo 13. »Vseh vestnih učenk na šoli je samo 21«, je zapisal šolski nadzornik. V preteklem šolskem letu je bilo vpisanih 40 deklic in 5 dečkov.

V času njegovega obiska sta bili dopoldne v čipkarski šoli namesto enajstih le dve deklici. Zanimiv je bil vzrok izostanka: praznovanje sv. Jedrta, ki jo imajo na kmetih za zaščitnico proti poljskim mišim.⁴⁴ Nadzornik je zapisal, da so učenci v osnovno šolo redno prišli k pouku. Tudi na ostale, sicer odpravljene praznike, pouka v čipkarski šoli ni bilo, ker se ga ni udeležil nihče od učencev.

Nadzornik Vončina je bil nezadovoljen tudi z delom čipkarske učiteljice, ki je

premalo skrbela za propagando, učencev ni motivirala za pouk in ni vodila tekoče evidence obiska. Ugotovil je, da je obisk šole le 55 %. V ohranjeno razrednico za šolsko leto 1948/49 je Vrhunčeva zabeležila 65 % obisk. Šolski nadzornik je z nizko oceno obiska nekoliko pretiraval. Zapisal je tudi, da se ljudje za čipkarsko šolo ne zanimajo, ker je zaslužek pri čipkah premajhen. Izurjena klekljarica naj bi zaslužila 70 din na dan.

Učenke, ki so šolo obiskovale v preteklem letu (1947/48), so pozimi delale čipke in jih prodale v zadrugo. To je bila poslovalnica žirovske čipkarske zadruge (Kmetijska zadruga Gorenja vas, poslovalnica 2). Poslovalnica je vključevala več kot 500 klekljaric, polovica od teh je klekljala le v zimski sezoni, ostala polovica pa vse leto, saj drugega zaslužka od kmečkega dela niso imele. Članice zadru-

gosti čipk, opazil je stvari (zategovanje, sukanje), na katere nepoznavalec ne bi bil pozoren. Rojen je bil na Gorah, Občina Idrija, leta 1900, po študiju romanist in slovenist, učil je na osnovnih šolah, nato je bil šolski nadzornik, od 1946 do 1961 šolski svetovalec v Ljubljani. Vir: Pavlič, Vončina, str. 360–361.

⁴⁴ 17. marca je god sv. Jedrta, ki so ga nekdanj poleg kmetov praznovali tudi klekljarice. Sv. Jedrt je bila zavetnica predic, delavk, ki so imele opravka s prejo in tkanino. Tudi klekljarice na ta dan niso klekljale, otrok pa niso poslali v čipkarsko šolo, ker bi jim sicer miši lahko pregriznile nit. Vir: Stanonik, Čipkarstvo, str. 193; Kuret, *Praznično leto*, str. 106.

ge so bile tudi čipkarice iz bližnje okolice Škofje Loke. Kljub temu, da je bila zima 1948/49 mila in je kmečko prebivalstvo lahko delalo zunaj, je zadruga v januarju in februarju odkupila za 1.000.300 din, v prvi polovici marca pa še za 400.000 din čipk. Naročil za prte in reverje je imela toliko, da jih ni uspela izvršiti v zadostni količini. Zadruga je zato želela, da bi učiteljica organizirala tudi večerni tečaj za odrasle.⁴⁵

Klekljarice, ki so mesečno izdelale vsaj za 1.000 din čipk, so bila upravičene do »čipkarske karte« – živilske nakaznice, ki jim jo je priznalo Ministrstvo za trgovino in preskrbo. Morale so biti članice zadruga, sicer jim karta ni pripadala. Nezadovoljstvo med klekljaricami je leta 1949 povzročala ukinitve teh kart s strani OLO Kranj, zato so klekljanje opuščale in iskale delo pri kmetih, kjer so dobile vsaj hrano.⁴⁶ Zadruga je bila zato v težavah, saj ni prejela dogovorjene količine čipk.

Nadzornik je opazil, da so prihajali v čipkarsko šolo otroci že z določenim predznanjem in poznavanjem klekljanja. Učiteljica bi morala skrbeti za njihovo izpopolnjevanje in učenje klekljanja finejših čipk. Tako pa je vsa okolica klekljala čipke iz grobega platnenega sukanca, ki so bile zadovoljive le za domače potrebe in so bile zato cenejše. Opazoval je tudi predšolsko učenko, staro 5 let, ki je »*prav lepo delala platno (ris), druga učenka iz I. razreda pa srčkovke*«. Take bi učiteljica morala spodbujati z zahtevnejšimi vzorci; tako bi povzročila zanimanje za šolo, otroci pa bi »*sami silili v šolo*«.

Do učiteljice je bil nadzornik zelo kritičen. Očital ji je, da je premrtva, nedelavna, da ne gre nikamor in se ne vključuje v »*sindikalni študij z ostalim učiteljskim osnovne šole v kraju*«. Vrhunčeva je to opravičevala z bolehnostjo in s strahom pred nadaljnjim izobraževanjem. Zahteval je red in urejeno dokumentacijo. Pogrešal je šolsko kroniko, ki je niso pisali.

Učilnica je bila od pretekle jeseni (1948) v župnišču; brez najemne pogodbe, le po ustnem dogovoru. Najemnina 200 din mesečno se je zdela nadzorniku previsoka za majhno sobo, v kateri je imel župnik tudi svoje omare, stranišča pa učenke niti niso smele uporabljati.

45 Klekljarice so bile sprva vključene v Čipkarsko zadrugo Žiri, vendar je prihajalo do nesoglasij in pritožb zaradi zapostavljenosti. Tako je bila kasneje ustanovljena tudi Čipkarska zadruga v Gorenji vasi. Vir: Bernik, *KLO Gorenja vas*, str. 44.

46 Negodovali so tudi kmetje. Obremenjeni z obvezno oddajo so se že leta 1946 pritoževali, da ne najdejo dovolj ženskih moči za delo na polju, ker žene in dekleta več zaslužijo s klekljanjem čipk kot z delom na polju in pri tem uničijo manj obleke kot pri kmečkem delu. Zato so krajevni odborniki predlagali, da se nakazila sukanca za klekljanje in odkup čipk vršijo samo v zimskem času, od 1. novembra do 31. marca, ko delo na polju miruje. Od tega naj bi bile izvzete starejše čipkarice, ki niso bile več sposobne za delo na polju in jim je bilo klekljanje edini zaslužek. Vir: ZAL-ŠKL, ŠKL 69, t. e. 8, Kmetijstvo, 1946.

Proračun šole za leto 1949 je vključeval:

• pisarniške potrebščine	500
• kurjava	3.000
• razsvetljava	500
• tiskovine	500
• čiščenje	500
• vzdrževanje inventarja	500
• učila	<u>1.000</u>
skupaj:	7.000 din

V preteklem letu so nabavili omaro za shranjevanje blazin – punkljev. Šoli je primanjkovalo bucic in jerbaščkov.⁴⁷

Na splošno je nadzornik v vseh šolah ugotavljal, da so učiteljice premalo pozornosti posvečale tehnikam čipkanja, saj je veliko učenk premalo sukalo in zategovalo, delale so preozek (široki o. p.) ris, pretikanje je bilo slabo izdelano, ribice so bile na splošno preozke, notranji podstavki pa so imeli prevelike luknje in so bile čipke zato premalo trde. Med glavnimi problemi je izpostavil tudi slovensko izrazoslovje. Kot primer je navedel izraz pretikanje namesto »heftanje«. Učiteljice so se ob njegovem obisku tudi izgovarjale, da nimajo časa za izdelovanje vzorcev po učnih načrtih, a nadzornik ugotavlja, da v večini šol, tudi na Trati, pouk povprečno poteka le štiri ure na dan. Skrbelo ga je tudi nezanimanje za »ideološki študij«. Glede živilskih nakaznic je opozarjal, da je treba nastopati v vseh okrajih enotno in jih dodeliti čipkaricam, ki mesečno izdelajo za 1.000 din čipk. V kranjskem okraju, kamor je sodila tudi čipkarska šola na Trati, so bili proračuni čipkarskih šol prenizki in šole z njimi niso mogle shajati. Okraji so tudi neredno nakazovali prispevke in učiteljice so morale iz svojih prihrankov zalagati za najnujnejše potrebščine. Tudi učiteljica Vrhunčeva je večkrat založila svoj denar za nakup sukanca.

Ob koncu poročila je nadzornik še opozoril, da je potreben stalen nadzor nad čipkarskimi šolami. Učiteljice z 28 leti delovne dobe so izjavile, »da še nikdar niso bile obiskane po strokovnjaku«, zato je Vončina predlagal, da se imenuje »stalna inštruktorica«, ki bi vsaj enkrat letno obiskala vse čipkarske šole.⁴⁸

Ob zaključku šolskega leta 1951/52 je delovanje šole na Trati preverila Neža Pelhan, strokovna učiteljica na Šoli za umetno obrt v Ljubljani, in v razrednico zapisala: »Izdelki so čisti, brez napak, lepo izdelani in opremljeni, obisk zadošten, večji kot prejšnja leta.«⁴⁹ Z delom na šoli je bila Pelhanova zadovoljna.

Tudi nekdanje učenke so učiteljico Regino Vrhunc ohranile v lepem spominu. Bila je »stara gospodična« – samska, povsem predana svojemu delu, zelo natančna in stroga. K njej so po nasvete pri zahtevnejših čipkah hodile klekljarice

47 SŠM, mapa Čipkarska šola Železniki, Gorenja vas - Trata, 17. marec 1949, str. 2–3.

48 SŠM, mapa Čipkarska šola Železniki, Problemi, str. 8.

49 ZAL-ŠKL, ŠKL 184, a. e. 6–13, Razrednice.

tudi potem, ko so šole že zaključile. Omenjeno je že bilo, da je po njeni upokojitvi čipkarska šola prenehala z delovanjem.

Ukinitve šole

Ukinitve šole so pogojevale družbene in gospodarske razmere, ki izdelovanju klekljanih čipk niso bile naklonjene, čeprav je bilo povpraševanja še vedno dovolj. Čeprav je bilo delo vedno slabo plačano, pa klekljanje ni nikoli prenehalo. Ohranjale so ga predvsem starejše klekljarice, ki so znanje v krogu družine prenašale na mlajše generacije. Zlasti med šolskimi počitnicami so deklice in tudi dečki sodelovali pri izdelavi čipk za večja naročila. Izkušenejše klekljarice so delale večje zahtevnejše čipke, otroci pa manjše kose (npr. vogalčke). Izdelke, ki niso bili najboljše narejeni, so pri oddaji položile med boljše kose in tako prikrile, da so pri izdelavi sodelovale tudi nevedne otroške roke. Izdelovanje čipk in zaslužek od prodaje je dopolnjeval družinski proračun. V obdobju po koncu 2. svetovne vojne so k temu prispevali tudi otroci. Marsikdo je sam zaslužil za šolske potrebščine, obutev in obleko. Pomenljiva je izjava ene od sogovornic: *»Se takat, če ne bi znal klekljat, se bi bla čist revšna.«*

Pomembno vlogo pri ohranjanju čipkarstva je imelo tudi podjetje DOM Ljubljana, s svojo odkupno postajo v središču Gorenje vasi. Odkupovanje čipk je vodila Jerica Mrak – Neškova Jerca. Z odkupovanjem čipk se je začela ukvarjati kmalu po vrnitvi iz Srbije, kamor je bila njena družina izgnana med vojno.⁵⁰ Neškova Jerca je čipke odkupovala več kot 50 let, odkupna postaja je bila v trgovini, kamor so klekljarice hodile po vzorce in sukanec in prinašale izdelane »špice«. V »najboljših časih« je na območju Gorenje vasi za DOM klekljalo več kot 400 klekljaric.⁵¹ Vsaka je imela svojo kartico, na kateri je Jerca vodila natančno evidenco: kakšen vzorec je klekljarica vzela v delo in izdano količino sukanca. Ob prevzemu čipk je te natančno stehtala, stehtala pa je tudi ostanek sukanca in odrezane vozle (kalo) ter zapisala, koliko je klekljarica zaslužila. Ob ponedeljkih je z avtobusom s »polnimi kufri« špic odhajala v Ljubljano, da jih je oddala na sedežu DOM-a. Dobro je poznala klekljarice in vedela je, kako zahtevno čipko lahko zaupa posameznici. Včasih je prišlo kakšno posebno naročilo. V Gorenji vasi so klekljali tudi čipke za protokolarne namene (več klekljaric je sodelovalo pri izdelavi »prta za Tita«), nekaj posebnega so bile tudi čipke za zaveso, namenjeno egiptovskemu predsedniku Naserju. Število klekljaric, ki so klekljale za DOM, je do leta 1974 upadlo na okoli 180.⁵²

Želja po ponovni vzpostavitvi čipkarske šole je bila med ljudmi stalno prisotna. Tako so v šolskem letu 1978/79 na osnovni šoli Ivana Tavčarja začeli s klekljar-

50 Mrak, Jerica Mrak, str. 7.

51 Šprogar, Kleklji, str. 18–19.

52 Šprogar, Kleklji, str. 18.

Del razstave ob 100-letnici Čipkarske šole
Trata – Gorenja vas. (foto: Mojca Ferle)

skim krožkom, pod vodstvom Mici Ažbe.⁵³ Krožek je vodila tri leta, poleg svoje redne zaposlitve v Alpini. Zaradi velikega zanimanja je bilo kmalu za dva razreda otrok. Ker je bilo učenk vedno več, s tem pa tudi priprav vzorcev različnih zahtevnosti, sta s krožkom nadaljevali Berta Primožič in Marija Frelih. Marca 1984 je poučevanje prevzela strokovna učiteljica klekljanja Marica Albreht in vztrajala kar 25 let, do leta 2009. V okviru izvenšolskih dejavnosti deluje klekljarski krožek na osnovni šoli še naprej, v šolskem letu 2009/10 ga je obiskovalo 32 učenk.

Leta 2004 je bilo ustanovljeno Klekljarsko društvo Deteljica Gorenja vas.⁵⁴ Vanj je včlanjenih tudi več nekdanjih učenk čipkarske šole, ki se na tečajih izpopolnjujejo v zahtevnejših klekljarskih tehnikah. Klekljanje jim danes pomeni predvsem ohranjanje tradicije, ustvarjalno preživljanje prostega časa, spro-

ščanje in pomiritev. Skrbijo tudi za klekljarsko izobraževanje na osnovni šoli. Ob 100-letnici Čipkarske šole Trata so članice pripravile 1. srečanje Združenja slovenskih klekljaric in vseh, ki imajo radi čipke in ga obogatile z veliko razstavo čipk z naslovom *Iz babičtne skrinje do moderne vitrine*.

KRATICE:

SŠM Slovenski šolski muzej

ZAL-ŠKL Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki

ARHIVSKI VIRI:

SŠM, mapa: Čipkarska šola Železniki.

SŠM, mapa: Državna čipkarska šola Cerkno.

SŠM, mapa: Državna čipkarska šola Idrija.

ZAL-ŠKL, ŠKL 14, Občina Trata, 1879–1945, t. e. 2, a. e. 7, Zapisniki občinskih sej, 1907–1933.

ZAL-ŠKL, ŠKL 14, Občina Trata, 1879–1945, t. e. 7, a. e. 96–111.

ZAL-ŠKL, ŠKL 69, KLO Gorenja vas, t. e. 4, Prosvetni odsek, Industrija in rudarstvo, 1945.

ZAL-ŠKL, ŠKL 69, KLO Gorenja vas, 1945–1952, t. e. 8, Kmetijstvo, Preskrba, 1946.

53 Tudi sama je z veseljem obiskovala čipkarsko šolo. Bila je zelo dobra klekljarica in je bila v sedemdesetih letih 20. stoletja v hitrostnem klekljanju več let nepremagljiva na čipkarskih prireditvah v Idriji in Železnikih.

54 Klemenčič, *Iz babičtne skrinje*, str. 10–11.

ZAL-ŠKL, ŠKL 184, Čipkarska šola Trata, Gorenja vas, 1946–1962.

ZAL-ŠKL, ŠKL 182, Osnovna šola Ivana Tavčarja Gorenja vas, 1855–2002.

USTNI VIRI:

Albreht Marica, Žiri, strokovna učiteljica klekljanja.

Ažbe Mici, Gorenja vas, nekdanja učenka čipkarske šole Trata in učiteljica klekljanja v Gorenji vasi.

Ferlan Mihela, Gorenja vas, nekdanja učenka čipkarske šole Trata in članica Klekljarskega društva Deteljica, Gorenja vas.

Fortuna Marija, Gorenja vas, klekljarica.

Jemc Mojca, Škofja Loka, nekdanja učenka čipkarske šole in ustanoviteljica trgovine Čipke Mojca, Škofja Loka.

Klemenčič Francka, Gorenja vas, nekdanja učenka čipkarske šole Trata, predsednica Klekljarskega društva Deteljica, Gorenja vas.

Šubic Vida, Škofja Loka, nekdanja učenka čipkarske šole Trata in članica Klekljarskega društva Deteljica, Gorenja vas.

LITERATURA:

Bernik, Aleš: *Krajevni ljudski odbor Gorenja vas (1945–1952)* : diplomska naloga. Ljubljana 2001.

Bogataj, Andreja: Klekljarstvo v Železnikih. V: *Loški razgledi* 47, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2000, str. 133–151.

Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens in Österreich mit Einschluss der gewerblichen Fachschulen und der bedeutendsten Erziehungsanstalten. Dunaj, 1897–1914.

Klemenčič, Francka: Iz babičine skrinje do moderne vitrine. V: *Podblegaške novice*, letnik 13, štev. 6, julij 2009, str. 10–11.

Krajevni leksikon Dravske banovine. Ljubljana 1937.

Kuret, Niko: *Praznično leto Slovencev*. 1. zv., Ljubljana : Družina, 1989.

Makarovič, Marija: *Klekljanje čipke*: vodnik po razstavi. Ljubljana : Slovenski etnografski muzej ; Idrija : Mestni muzej, 1970.

Mrak, Janez: Jerica Mrak – Nežkova Jerica. V: *Podblegaške novice*, jesen 2000, str. 7.

Mohorič, Sonja: *Občina Trata v Poljanski dolini v obdobju med obema vojnama* : diplomska naloga. Ljubljana 1989.

Pavlič, Slavica: Vončina Drago. V: *Enciklopedija Slovenije* 14. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2000, str. 360–361.

Planina, France: Izvleček iz stare kronike Gorenje vasi. V: *Loški razgledi* 21, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1974, str. 288–289.

Primožič, Tadeja: Klekljana čipka na Žirovskem. V: *Bele stezice v vrtincih življenja*. Ljubljana : Pegaz International, 2006, str. 47–74.

Račič, Božo: Državni osrednji zavod za ženski domači obrt v Ljubljani. V: *Spominska knjiga 1888–1938*. Ob 50-letnici izdala Državna tehniška srednja šola v Ljubljani, str. 235–238.

Račič, Božo: Slovensko čipkarstvo s posebnim ozirom na loško območje. V: *Loški razgledi* 15,

- Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1968, str. 123–139.
- Stanonik, Marija: Čipkarstvo v Žirovski kotlini. V: *Loški razgledi* 17, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1970, str. 180–196.
- Šega, Judita: Trgovci s čipkami pred prvo svetovno vojno in po njej. V: *Loški razgledi* 43, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1996, str. 74–82.
- Šprogar, Jelka: Kleklji ustvarjajo lepoto. *7D*, 14. marec 1974, str. 18–19.
- Terpin, Marija: Po sledih zarisanih linij vzorcev in papircev. V: *Idrijska čipka in njeno mesto med evropskimi čipkami*. Idrija : Občina, 2006, str. 30–37.

Summary

The products are pure, without mistakes and beautifully made About the Trata lace school and bobbin-work in Gorenja vas

The making of bobbin lace in the Poljanska dolina was already firmly established towards the end of the 19th century. The quality of the lace produced, which at that time was made from coarse linen thread, was no longer adequate for the ever more demanding market, so the authorities began to establish lacemaking schools. One such school was founded in the municipality of Trata in 1909. The first teachers at the school were talented lacemakers who had completed the Idrijan lace school and had also undergone further training in Vienna.

Before the First World War, the professional teacher was Frančiška Božič, in the inter-war period the school was headed by Marija Reven. The best known lace merchants were W.A. Paleček and Jakob J. Jezeršek. There were some smaller buyers of lace but they were greatly affected by the economic crisis at the start of the nineteen thirties and they ceased activities.

After the war, the lace school was re-established, leadership was taken over by the teacher Regina Vrhunc and, through her dedicated work in the school, she became enshrined in the citizens' collective memory. She remained right up to her retirement. The school did not have permanent premises and moved several times. In the academic years from 1948/49 to 58/59, the school was attended by 27 to 40 pupils. In March 1949, the operation of the school was critically evaluated by the schools inspector and he wrote a detailed report. He warned that too little attention was devoted to the technique of bobbin lace.

The closure of the school at the end of 1962 was conditioned by social and economic conditions, which were no longer favourably inclined to the production of bobbin lace. Although the work was always badly paid, the making of bobbin lace never ceased. The company DOM Ljubljana had an important role in preserving it, with a buying station in the centre of Gorenja vas, which was headed for more than 50 years by Jerica Mrak.

A bobbin lace circle still operates in the primary school and, in 2004, the Gorenja vas Deteljica Bobbin Lace Society was actively founded. The making of bobbin lace in Gorenja vas is today mainly a matter of preserving the tradition and cultural heritage, the creative enjoyment of spare time, relaxation and a soothing activity.